

اختراعات‌های مسئله‌ساز صهیونیستی

معرفی و نقد کتاب *اختراع قوم یهود*

علیرضا سلطانشاهی

«پساصهیونیسیم»^۱ به عنوان یک واژه جدید در ادبیات سیاسی حول موضوع فلسطین و صهیونیسیم، بیشتر در دهه ۱۹۹۰ میلادی، مطرح شد. از یک منظر این واژه بیانگر یک نقد درون‌گفتمانی نسبت به ایدئولوژی و عملکرد صهیونیسیم بود و از منظر دیگر خروش در قبال جنبشی که از همان ابتدا مسیر خطا پیمود و هم‌اکنون پس از یک تجربه دردناک و خسارت‌بار از جنگ و خون‌ریزی، هیچ راهی جز اعتراف به این اشتباه و جبران خسارات ندارد.

در کنار واژه «پساصهیونیسیم» به عنوان ترجمه دم‌دستی از واژه غربی پست‌صهیونیسیم، واژگان مشابه دیگری به این واژه نیز وجود دارند که به نوعی مدعی تجدیدنظرطلبی در مفهوم و ایدئولوژی صهیونیسیم هستند. واژگانی همچون «منتقدان صهیونیسیم» و «مخالفان صهیونیسیم» که هر یک تعریف جداگانه و خاصی در دوره خود داشته‌اند.

1. Post-Zionism

موشه منوهین،^۱ المر برگر،^۲ آلفرد لیلینتال،^۳ اسرائیل شاهاک،^۴ ایلان پاپه،^۵ بنی موریس،^۶ گیلعاد اتسمون^۷ و... همگی در شمار افرادی هستند که به نحوی پروژه صهیونیسم و حتی اندیشه انحرافی یهودیت را از زوایای مختلف به نقد می کشند؛ و برای اثبات مدعای خود آثار مفصلی در خارج و داخل رژیم صهیونیستی منتشر کرده اند.

لازمه قضاوت در این متون، فهم و درک پیام و عمق نگاه آنهاست و نمی توان بدون توجه به این مهم، همه را به یک دیده در مسیر مبارزه با صهیونیسم و یهودیت منحرف از شریعت حضرت موسی (علیه السلام) تأیید کرد یا همه را به یک چوب راند. جریانی همچون «تئوری کارتا»^۸ به عنوان یکی از مهمترین تشکلهای ضد صهیونیستی در میان یهودیان نیز که با هدف محور رژیم صهیونیستی همچون جمهوری اسلامی، شکل گرفته است، در امریکا و سایر نقاط جهان و حتی رژیم صهیونیستی فعالیت های گسترده و متنوعی دارد ولی تاکنون حتی یک بار از سوی صهیونیست ها که تمام فعالیت ها علیه خود را در دنیا رصد کرده و با آن به مقابله بر می خیزند، مورد حمله، محدودیت یا تهدید قرار نگرفته است. اصالت و سلامت چنین حرکتی حداقل از نحوه برخورد صهیونیست ها با آن محل تردید است. کتاب/اختراع قوم یهود اثر شلومو ساند^۹ بهانه ای خواهد بود که ضمن معرفی دیدگاه و محتوای مندرج در این اثر، مروری اجمالی بر تعاریف و شمول جریان های منتقد، مخالف یا آسیب شناس صهیونیسم داشته باشیم.

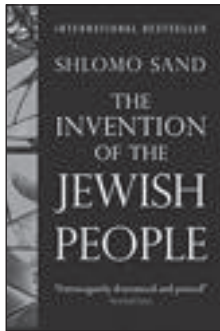
معرفی کتاب

اختراع قوم یهود^{۱۰}

نام نویسنده: شلومو زند [ساند]

نام مترجم: احد علیقلیان

نشر: نشر نو با همکاری نشر آسیم

1. Moshe Menuhin
2. Elmer Berger
3. Alfred Lilienthal
4. Israel Shahak
5. Ilan Pappé
6. Benny Morris
7. Gilad Atzmon
8. Neturei Karta
9. Shlomo Sand
10. *The Invention of Jewish People*

سال نشر: ۱۳۹۷

تعداد صفحات: ۵۳۲ در قطع رقعی

این کتاب در پنج بخش به همراه یک پیش‌گفتار نسخه انگلیسی و مقدمه تدوین شده است. عناوین هر یک از بخش‌ها عبارت‌اند از:

ملت‌سازی: حاکمیت و برابری

تاریخ- افسانه: در آغاز خداوند قوم را آفرید

اختراع تبعید: دعوت به دین و تغییر دین

اقالیم سکوت: در جستجوی زمان گمشده

تمایز: سیاست هویت در اسرائیل

اصل کتاب به زبان عبری در سال ۲۰۰۹ نوشته شده است که به زعم نویسنده زبان تخیل، رؤیایها و زبان نوشته‌های نویسنده است؛ اگرچه زبان اصلی نویسنده «ییدیش»^۱ است.

این کتاب به مدت ۱۹ هفته جزء اولین کتاب‌های پرفروش در رژیم صهیونیستی بوده و تاکنون به بیست زبان دنیا منتشر شده است.

نویسنده کتاب، به غیر از این اثر کتاب‌های ذیل را به رشته تحریر در آورده است:

- *اختراع سرزمین اسرائیل* - آوریل ۲۰۱۲ به زبان عبری و در سال ۲۰۱۳ ترجمه به زبان

انگلیسی

- *چطور از یهودی بودنم عقب‌نشینی کردم* (که در ایران با نام *چرا من یهودی نیستم*

منتشر شد) سال ۲۰۱۳

- *پایان روشنفکری فرانسوی* ۲۰۱۶ به زبان

عبری و در سال ۲۰۱۸ ترجمه به انگلیسی

- *روشنفکران، حقایق و قدرت*، (فضیه دریفوس)

۱۹۸۴

- *مورخین، زمان و تصور*، ۲۰۰۴

- *کلمات و سرزمین*، ۲۰۱۱

و چند اثر دیگر.

نویسنده این کتاب متولد ۱۹۴۶ در اتریش و

۷۲ ساله است. زندگی شلومو ساند بسیار متفاوت

از سایر اساتید و تحصیل کرده‌های دانشگاهی است

۱. Yiddish زبان رایج میان یهودیان اروپای شرقی که از تلفیق زبان عبری با زبان‌های این منطقه به وجود

آمده است.

موشه منوهین، المر برگر، آلفرد لیلینتال، اسرائیل شاهاک، ایلان پایه، بنی موریس، گیلعاد اتمون و... همگی در شمار افرادی هستند که به نحوی پروژه صهیونیسم و حتی اندیشه انحرافی یهودیت را از زوایای مختلف به نقد می کشند

و اگر وی نسبت به انتشار این سرگذشت اقدام کند، حتماً همچون آثارش مخاطبین بسیاری خواهد یافت.

شلومو ساند در دو سالگی همراه با خانواده از مونیخ به فلسطین اشغالی مهاجرت کرده و در شهر یافا مستقر می شوند. در شانزده سالگی مدرسه را ترک کرده و شبانه به ادامه تحصیل

می پردازد و در سن بیست و پنج سالگی در عین فعالیت و اشتغال به کارهای عمدتاً سطح پایین موفق به اخذ دیپلم می شود.

از سال ۱۹۸۸ که وارد عرصه دانشگاه برای تحصیل و بعد از آن تدریس می شود، مدارج علمی را یکی پس از دیگری طی نموده و در دانشگاه تل آویو موقعیت مطلوبی می یابد. دیدگاه شلومو ساند را با توجه به خاستگاه خانوادگی او که متمایل به اردو گاه چپ و اندیشه های ضد امپریالیستی بوده و اینکه با فرهنگی بیدیشی و سطح پایین است، باید ارزیابی نمود. آثار او به نوعی در جامعه علمی رژیم صهیونیستی ساختار شکنانه است و منجر به جابه جایی برخی بنیان های فکری پایه گذار رژیم صهیونیستی شده است که در ادامه با توجه به مطالب کتاب به آن پرداخته می شود.

نکته ای از ترجمه

احد علیقلیان با بیش از ده عنوان ترجمه از آثار برجسته ادبی مطرح در غرب به سطحی از مهارت رسیده است که می توان ترجمه او را از کتاب/ختراع قوم یهود، ترجمه ای مطلوب ارزیابی کرد؛ اما به دلیل عدم ورود به حوزه مباحث یهود و صهیونیسم و نداشتن سابقه ترجمه در این عرصه و همچنین وجود عبارات و اصطلاحات متعدد و نیازمند به توضیح و تحشیه که در متن به آن بر می خوریم از پاورقی توضیحی مترجم اثری نیست که این نقصان باعث ضعف کار ترجمه گردیده است.

ترجمه حاضر تقریباً غیر تخصصی است و بعضاً مخاطب را با مشکلاتی در فهم مطالب مواجه می کند. از جمله:

۱. معلوم نیست که چرا ارجاع و استناد مباحث در اعتقادات یهودی به کتاب مقدس است. در حالی که کتاب مقدس در برگیرنده دو بخش عهد عتیق و جدید است که اصلاً یهودیان عهد جدید یا همان/نجیل را قبول ندارند؛ و با توجه به این اصل، احتمالاً مترجم محترم

- در برگردان عهد عتیق یا *تورات* و به عبری تنخ، دچار یک اشتباه شده است.
۲. در برگردان بسیاری از اسامی شهرها و اماکن و اشخاص همچون شچم که باید نابلس ذکر شود، کوتاهی شده. (ص ۴۲۴)
۳. در ذکر برخی آمار و ارقام به ویژه جمعیت، اشتباهات بسیار فاحش در متن وجود دارد. (ص ۴۳۹)
۴. مقدمه مترجم که در فهم و دریافت شکل و محتوای کتاب بسیار مؤثر است متأسفانه وجود ندارد.
۵. اگرچه ناشر از استقبالی که از کتاب شده و ظرف مدت کوتاهی به چاپ دوم رسیده است، راضی می‌باشد ولی این استقبال را نباید به حساب سرمایه‌گذاری محتوایی این اثر!!! از جمله ترجمه تخصصی! پاورقی‌های ضروری! مقدمه ناشر! یا مترجم! و... گذاشت؛ بلکه احتمالاً عوامل دیگری مؤثر بوده است که در آتیه دلیل این میزان از استقبال غیر طبیعی را روشن خواهد کرد.

معرفی و نقد

کلیات

ساند بر آن است تا در پنج بخش اصلی از کتاب خود برخی مفاهیم پایه‌ای در اندیشه یهود و صهیونیسم را به چالش بکشد؛ مفاهیمی که به صورت باورمندانه‌ای همچون تابوهای اسطوره‌ساز، موجبات تکوین و تدوین ملت و دین یهود را در حال حاضر به مخاطب یهودی و غیر یهودی عرضه می‌کند و تشکیک و تردید در آن بسیار سخت و غیر محتمل، همچون کاری است که امثال ساند با نیت و هدفمندی خاص به آن نزدیک شده‌اند.

تاریخ یهود، ملت یهود، ملیت یهودی، دین یهود، تعریف یهودی، اصالت یهودی، نژاد یهودی، صهیونیسم و چرایی تحقق آن، دموکراسی در سرزمین اسرائیل با تعریف خاص آن، غیر یهودیان و جایگاه آنها و... از جمله کلیدواژه‌های پر تکرار ساند در سراسر کتاب برای ایجاد این بحث چالشی است.

او قبل از ورود به بحث اصلی با ذکر یک داستان از سرنوشت شش نفر به نام‌های شولک، برناردو، محمود، محمود، ژیزل و لاریسا به بیان مناسبات نژادی- ملی آنها در نسبت با حضور و زندگی در اسرائیل می‌پردازد. در پایان به این نکته هم اشاره می‌کند که این داستان واقعیتی از سرگذشت خود با پدرش شولک و پدر همسرش برناردو و دو دوستش محمود

ساند بر آن است تا در پنج بخش اصلی از کتاب خود برخی مفاهیم پایه‌ای در اندیشه یهود و صهیونیسم را به چالش بکشد؛ مفاهیمی که به صورت باورمندانه‌ای همچون تابوهای اسطوره‌ساز، موجبات تکوین و تدوین ملت و دین یهود را در حال حاضر به مخاطب یهودی و غیر یهودی عرضه می‌کند

که از قضا یکی از آنها محمود درویش^۱ شاعر معروف فلسطینی است و ژیزل و لاریسا به عنوان شاگردان او در فرانسه و اسرائیل است. داستان او عملاً نشان می‌دهد که تاریخ و ملیت و مذهب یهودی با دموکراسی اسرائیلی اساساً نسبتی ندارد و حتی نمی‌توان بر اساس آنها، پایه یک زندگی سالم انسانی را در عصر حاضر بنا نهاد و به همین دلایل اشتیاق برای زندگی در اسرائیل برای یهودی و غیر یهودی مسائل فکری خاص خود را دارد و مهاجرت معکوس هم با این اوضاع قابل فهم است. ساند در نتیجه‌گیری از این داستان واقعی، ناکارآمدی نظام صهیونیستی در اسرائیل وفق آنچه در حوزه دموکراسی مدعی است را نشان می‌دهد و اینکه محوریت نژاد یهودی در تعامل با غیر یهودیان معضل غیر قابل انکاری است که اگر سران صهیونیست در مورد آن چاره‌ای نیاندیشند، عملاً اوضاع علیه آنها رقم خواهد خورد و در تجربه میدانی، آنها را به مسیر دیگری رهنمون خواهد ساخت.

فصل اول: ملت‌سازی

ساند با ارایه یک بحث عمومی در این فصل به دنبال آن است که پیش‌نیاز طرح مباحث مربوط به ملت‌سازی در اندیشه یهود را در آنچه از لحاظ تئوریک مطرح و مقبول است، تبیین نماید. این بحث از مردم آغاز می‌شود و در کنار آن نژاد، و به قوم می‌رسد؛ با ویژگی‌های خاص و تعاریف عام از آن. وقتی بحث تاریخ و زبان و فرهنگ هم به آن اضافه می‌شود، ملت هویدا می‌گردد و برابری در سرنوشت سیاسی موجب پیدایی ناسیونالیسم و ملی‌گرایی می‌شود. ساند در این فصل با این مفاهیم از منظر اندیشمندان مطرح در این حوزه، عمیقاً به آنچه یهود از ملت خود ارایه می‌کند تردید وارد می‌سازد؛ تردیدهایی که در زبان از جمله عبری و ییدیش و تفاوت‌های آن، تاریخ پرفراز و نشیب یهود و درستی و نادرستی‌های آن و فرهنگ یهودی وجود دارد و به زحمت بتوان در انطباق آن با این اصول نظری از قوم و ملت به حد مشترکی از ملت دست یافت و ناسیونالیسم یهود و صهیونیسم را بر آن استوار کرد.

۱. شاعر و نویسنده معروف فلسطینی، متولد ۱۳ مارس ۱۹۴۱ در البیره فلسطین و متوفای در موسون امریکادر سال ۲۰۰۸. محمود درویش به عنوان یک عرب اسرائیلی عضو یکی از احزاب اسرائیلی بود. ضمن آن که بعداً به سازمان آزادیبخش فلسطین پیوست و در سال ۱۹۸۷ به عضویت کمیته اجرایی ساف انتخاب شد و پس از قرارداد اسلواز آن استعفا کرد.

فصل دوم: تاریخ؛ افسانه

محوری‌ترین بنیاد یهود بر تاریخ استوار است؛ و تورات که به اشتباه در این اثر، کتاب مقدس ذکر می‌شود، مهمترین منبع در بازشناسی این تاریخ.

نزدیک به یک چهارم از کتاب ساند حول موضوع و بحث تاریخ می‌چرخد و اهمیتی که صهیونیسم برای پایه‌ریزی اسطوره خود به آن نیاز دارد، نویسندگان بسیار زیادی اعم از یهودی و غیر یهودی با استفاده از این منبع به بررسی مناسبات یهودیان با اغیار یا «گوئیم»^۱، محدوده باستان‌شناسی و سرزمین متعلق به یهود، حکومت حضرت سلیمان علیه‌السلام و حضرت داود علیه‌السلام و محدوده و زمان آن و داستان تصرف اریحا توسط یوشع بن النون پرداخته‌اند و ساند به تفصیل از آنها یاد می‌کند.

در واقع تورات به عنوان مهمترین دستاویز سران یهود و صهیونیسم همچون بن‌گوریون، به عنوان مهمترین توصیه‌کننده رفتار یهود با غیر یهود در عصر حاضر است و به همین دلیل است که فردی همچون بن‌گوریون جهت تعمق در آن، جلسات دو هفتگی با کارشناسان این حوزه برپا می‌نماید (ص ۱۷۲) و امثال موشه دایان مجموعه‌ای از نسخ تورات را شخصاً جمع‌آوری می‌کنند. (ص ۱۸۰) آنها کتاب تورات را نه فقط به عنوان یک کتاب بلکه کتابخانه بزرگی می‌دانند که در طی سه قرن از اواخر قرن شش تا اوایل قرن دوم پیش از میلاد نوشته شده است. (ص ۲۰۰) کتابی که در الهی نبودن آن اتفاق وجود دارد و بر نوشته نشدن آن توسط حضرت موسی علیه‌السلام به ویژه در اسفار خمسه تصریحات غیر قابل انکار وجود دارد. یعنی یک کتاب به‌ظاهر آسمانی که همگی به انسانی بودن آن اتفاق نظر دارند و در اصالت محتوای آن شک!!

ساند با این تعریف از تورات به دنبال ایجاد تردید غیر مستقیم این مطلب است که مراجعه به این اثر تا چه حد می‌تواند درست باشد!

فصل سوم: اختراع تبعید

شلومو ساند یک جمله کلیدی در این بخش ۱۰۰ صفحه‌ای از خود به جای گذاشته است که با فهم دقیق آن بخش مهمی از اسطوره‌سازی صهیونیسم با مشکل مواجه می‌شود:

«یهودیان به زور از سرزمین‌شان رانده نشدند و داوطلبانه به آن بازنگشتند.» (ص ۲۱۱)

یعنی پراکندگی گسترده یهودیان در جهان از ژاپن تا ایالات متحده که بر اثر حوادث و

۱. «گوئیم» goyim یا جنتیل به غیر یهودیان در اندیشه یهودی می‌گویند که رتبه و جایگاه انسانی ندارند.

محوریت نژاد یهودی در تعامل با غیر یهودیان معضل غیر قابل انکاری است که اگر سران صهیونیست در مورد آن چاره‌ای نیاندیشند، عملاً اوضاع علیه آنها رقم خواهد خورد و در تجربه میدانی، آنها را به مسیر دیگری رهنمون خواهد ساخت

داستان‌های ساختگی علیه قوم یهود ایجاد شده به هیچ عنوان تبعیدگونه و بالاجبار نبوده است.

به عبارت دقیق‌تر، اسطوره حمله بابل به فلسطین و تبعید یهودیان به بابل، اسطوره حمله آشور، اسطوره انکیز یسیون در سال ۱۴۹۲، اسطوره پوگروم‌ها در سال ۱۸۸۱ و اسطوره هولوکاست همگی داستان‌هایی است که مهاجرت یهود از

نقطه‌ای به نقطه دیگر از این کره خاکی را توجیه می‌کند و البته آنچه برای یهود مهم نبوده است که از جایی به جای دیگر برود، تقدس سرزمین است. و اگر در ابتدای قرن بیستم شاهد رجعت این قوم به این منطقه و سرزمین آبا و اجدادی هستیم، ثروت منابع زیرزمینی و نفت و موقعیت استراتژیک منطقه است که به قول سر هنری کمپل بنرمن^۱ آقایی استعمار در دنیا را تضمین می‌کند، نه تلاش برای پایان این تبعید ساختگی و بازگشت به ارض موعود. چه اگر این حقیقت می‌داشت نباید بعد از هفتاد سال از تأسیس رژیم صهیونیستی تنها به زحمت نزدیک به نیمی از یهودیان به این سرزمین مهاجرت کنند؛ بلکه باید تمام یهودیان موقعیت و جایگاه خود را رها کرده و به سرزمین اصلی بیایند.

توجهی که ساند در این بخش مهم از کتاب خود به مخاطب می‌دهد، بسیار سرنوشته ساز است و باطل السحر ادعای وجود نژاد خالص یهودی؛ چرا که معتقد است در پی پراکندگی یهود در سراسر جهان، عده‌ای از غیر یهودیان به یهودیت گرایش یافتند و یهودی شدند و عده‌ای از یهودیان هم با غیر یهودیان آمیزش پیدا کردند؛ و این یعنی نابودی نژاد یهود که بر اساس آن صهیونیسم شکل گرفت. در واقع آن‌گونه که شرح مفصل از آن در کتاب آمده، ادعای وجود نژاد خالص یهودی^۲ حتی آنها که به فلسطین اشغالی به عنوان یهودی مهاجرت کرده‌اند، کاملاً بی‌اساس است. با توجه به این یافته ساند، موضوع برگزیدگی قوم^۳ یهود نیز به طریق اولی منتفی است و هیچ جایگاهی در نظریه پردازی نژادی-نه در مورد یهود و نه در مورد سایرین- ندارد.

۱. Sir Henry Campbell Bannerman (۱۹۰۵-۱۹۰۸) نخست‌وزیر انگلیس

۲. سیامک مره صدق در همایش «شب هارون پشاپائی» در سخنرانی خود ذکر می‌کند که من یک پزشک هستم و آشنا به مباحث ژنتیک و از لحاظ علمی معتقدم که پس از این همه گذشت از تاریخ قوم یهود، به هیچ عنوان نمی‌توان اثبات کرد که نژاد یهودی بدون تغییر تاکنون وجود داشته باشد.

فصل چهارم: اقالیم سکوت

پراکندگی گسترده یهودیان در جهان از ژاپن تا ایالات متحده که بر اثر حوادث و داستان‌های ساختگی علیه قوم یهود ایجاد شده به هیچ عنوان تبعید گونه و بالاجبار نبوده است

جریانی در یهودیت وجود دارد که با توجه به نظریه اسباط گمشده یهود، بر آن است تا با اندک نشانه‌ای از سابقه حضور یهودیان در هر نقطه از جهان، سابقه تاریخی درست کرده و حقی را بر همین اساس مطالبه کند. پیشگام عملی چنین اندیشه‌ای را باید در کتاب

سفرنامه بنیامین تودولایی یهودی به وضوح مشاهده کرد که به عنوان مثال با سفر به ایران از سابقه و تعداد انبوه یهودیان در جای جای ایران سخن به میان می‌آورد.^۱

ساند نیز در این اثر می‌کوشد که گزارشی از سابقه و حضور یهودیان - چه آن دسته که اصالتاً یهودی‌اند و چه به یهودیت گرایش یافته‌اند - در چند نقطه مهم از منطقه ارایه کند. او از میان اعراب شروع می‌کند و با ذکر از حمیری‌ها در عربستان (ص ۳۰۴-۳۰۳) به سابقه مفصل از تاریخ آنها می‌پردازد. البته بر اساس اعتقاد ساند این عده به یهودیت گرایش پیدا کرده‌اند و در واقع دین و آئین یهودی داشته‌اند. ساند معتقد است که از ربع آخر قرن چهارم میلادی تا ربع اول قرن ششم یعنی بین ۱۲۰ تا ۱۵۰ سال، پادشاهی قدرتمند یهودی بر حمیر حکومت می‌کرد. (ص ۳۰۵) و همین عده از یهودیان تا یمن و حتی حبشه (اتیوپی) نیز گسترده شده، حکومت تشکیل می‌دهند. همچون زونواس که حتی در اسرائیل نیز مورد توجه و اهمیت است. (ص ۳۰۸)

پس از آن فنیقی‌ها و گرایش آنها به یهودیت نیز یک سابقه تاریخی در خاورمیانه ایجاد می‌کند که در پیوند با بربرها در شمال آفریقا، منطقه وسیعی از ساکنین یهودی را به خود اختصاص می‌دهند؛ و شخصیت‌های اسطوره‌ای همچون «ملکه دحیه‌الکاهنه» و قلمرو وسیع تحت حاکمیت اوزبانزد مورخین است. (ص ۳۱۹-۳۱۸) و بی‌دلیل نیست که شاهد همکاری گسترده از حکمرانان شمال آفریقا به ویژه مغرب با صهیونیست‌ها از ابتدای تأسیس رژیم صهیونیستی هستیم؛ که یوسی آلفر نویسنده کتاب پیرامونی هم اشاره‌ای به آن دارد.^۲ یهودیان اسپانیا (ص ۳۲۷) به عنوان ضلع دیگری از این گستره سرزمینی در اروپا، ادعای ساند را کامل می‌کنند که در تاریخ واقعه انکیزیسیون در عهد فردیناند و ایزابل در سال ۱۴۹۲ شهرت زیادی دارد.

خزرها آخرین بخش از این حاکمیت تاریخی یهود در آسیای میانه هستند (ص ۳۳۲-۳۳۱)

۱. سفرنامه رای بنیامین تودولایی، ترجمه مهوش ناطق، تهران، کارنگ، ۱۳۸۰.

۲. یوسی آلفر، پیرامونی، ترجمه علیرضا سلطان‌شاهی، تهران، بنیاد تاریخ پژوهی و دانشنامه انقلاب اسلامی، (در دست انتشار)

که آنها نیز با گرایش به یهودیت، بنای حکومتی گسترده را می‌گذارند (ص ۳۴۵) که بعدها با تشکیل دولت یهودی با بیش از یک میلیون نفر جمعیت، بزرگ‌ترین قومیت موجود در اسرائیل هستند.

با مروری گذرا بر این تعریف ساند، تمام منطقه در دوره‌های مختلف تاریخی، حاکمیت یهودی را تجربه کرده است و این تاریخ‌سازی از حضور و نفوس یهودی در ممالک، تأمل لازمی را بایدهست.

فصل پنجم: تمایز سیاست، هویت در اسرائیل

پس از هفتاد سال از تجربه استقرار ولو نیم‌بند از اسرائیل با ابتناء بر جنش ملی یهود یا صهیونیسم، بحران هویت گریبان ملت، دولت و نخبگان حاضر در این ملک اشغالی را گرفته است. ساند می‌گوید باید فکری کرد. او ادامه می‌دهد که اگر بپذیریم که این یهودی ساکن در فلسطین یهودی خالص نیست، پس چرا باید به نژاد یهودی تأکید کنیم. اگر چه عده‌ای بر «زیست مشترک» یهودی در کنار نژاد تأکید می‌کنند (ص ۴۰۰) ولی باز هم این ابهام بر طرف نمی‌شود که اگر نژاد را حل کنند، تاریخ، زبان و اعتقاد یهودیت را چه باید کرد؟ و چطور باید به این سؤال پاسخ گفت که با وجود علم بر نبود نژاد خالص یهودی، تصویب قانون ملی یهود برای سرزمین یهودیان دیگر از چه سنخی است.

ساند با تعریف جامع اولیه از ملت در ابتدای این اثر، بنیان اندیشه ملی یهود را فرو ریخت و تمسک به آن برای ایجاد هویت ملی را غیر ممکن دانست.

ساند در ادامه بحث خود پیرامون ماهیت دموکراتیک دولت یهودی این سؤال را مطرح می‌کند که اگر این دولت لائیک است مبنای یهودی بودن ساکنین آن چیست؟ و اگر مذهبی است، نژاد معیار است یا اعتقاد؟ و به فرض قبول هر یک از آنها، در مقابل، غیر یهودیان چه جایگاهی دارند؟ (ص ۴۴۵)

چطور می‌شود که بر اساس قوانین، هر یهودی در هر نقطه از جهان شهروند بالقوه اسرائیل است ولی ساکنین فلسطینی تعلق به جایی که در آن متولد و بزرگ شده‌اند، ندارند؟ او این سؤال را مطرح می‌کند که دموکراتیک بودن دولت یهود با توجه به وضع غیر یهودیان به چه معناست؟

در فصل پایانی، ساند با برشمردن وضعیت و کارنامه رفتار دولت یهود با اغیار، دموکراسی ادعایی یهود را به باد انتقاد می‌گیرد و حتی آن را با ضعیف‌ترین کشورهای مدعی قابل قیاس نمی‌داند. و مثال بوسنی هرزگوین (ص ۴۴۵) به عنوان یک معیار در تشکیل دولت آن

دیار را قابل قبول تر از اسرائیل می‌داند که با جمعیت به‌ظاهر یهودی بر بنیان‌های به‌ظاهر دموکراتیک و اصول به‌ظاهر یهودی، بنا شده است.

نتیجه

۱. ساند اگرچه در این کتاب پایه‌های اسطوره‌ای صهیونیسم را به لرزه درمی‌آورد ولی با این کار خود به عنوان یک آسیب‌شناس تاریخی و نظری از سابقه و اندیشه صهیونیسم، دین خود به یهودیتی که به آن تعلق دارد را برای بقای بیشتر ادا می‌کند. او یک منتقد متعهد به صهیونیسم است و به هیچ عنوان در این آسیب‌شناسی صادقانه، از تعهد خود نسبت به آرمان‌های یهودی و صهیونیستی عدول نمی‌کند.

۲. پذیرش راه حل دو دولت او حاکی از اعتقادش به صهیونیسم با یک پالایش فکری و عملی است و در عین حال نادیده گرفتن حق مردم فلسطین برای زندگی در این سرزمین.

۳. در عین انتقادات شدید او بر بنیان‌های فکری و اعتقادی یهود و صهیونیسم، او هولوکاست را زیر سؤال نمی‌برد و بر واقعی بودن آن تأکید دارد و این موضع به یک نحو اعتقاد به صهیونیسم با زمینه‌سازی از طریق مظلوم‌نمایی و توجیه اشغالگری در فلسطین است.

۴. با توجه به انتقادهای شدید ساند به صهیونیسم و تاریخ یهود، او کماکان در جامعه صهیونیستی مقبولیت دارد و طرد نشده و بسیار متفاوت از شرایطی به سر می‌برد که ایلان پایه به عنوان منتقد جنایت و پاکسازی قومی صهیونیست‌ها در سال ۱۹۴۸ علیه فلسطینی‌ها، دارد.^۱

در واقع شلومو ساند از منظر صهیونیستی شایسته تقدیر است که توانسته با این آسیب‌شناسی، دوام و بقای این رژیم را ولو چند صباحی افزون‌تر، تضمین نماید. در حالی که این هشدار را هم می‌دهد که اگر این آسیب‌ها بر طرف نشود، سقوط اسرائیل حتمی است.

والسلام

۱. ایلان پایه، پاکسازی قومی در فلسطین، ترجمه آزاده کشور دوست، تهران، گروه مطالعات اندیشه‌ورزان آریا.

